AD Wikènt
INHOUDSOPGAVE

Voor u gelezen: Onsterfelijk en Een droom die ik heb

pagina 16+17

'Afvallen niet altijd goed voor relatie'
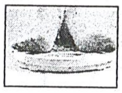
pagina 18

'Emotieherkennende' concept-car
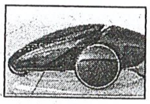
pagina 19

De opmars van United Global Shift

pagina 20+21

LG's gebogen smartphone in december
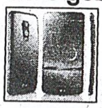
pagina 22

Age of Empires II krijgt uitbreiding

pagina 23

Puzzels, Tooby, strip pagina 24

Apple stelt iPad mini uit
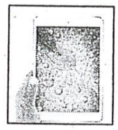
pagina 25

Verlichting gebouwen op basis van zonlicht
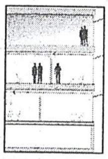
pagina 25

IT-column pagina 25

Rapper 'kopieert' hits Caro Emerald

pagina 26

WARWARU

Men komt niet ver met vierkante wielen

MARTIE GENGER

AD Wikènt is een wekelijkse uitgave van ABCourant NV en wordt als bijlage van de zaterdageditie van het Antilliaans Dagblad verspreid.

ABCourant NV
Prof. Kernkampweg z/n
Willemstad, Tel. 7472200

VOOR U

Onsterfelijk

GUILLERMO ROSARIO

Door Eric de Brabander

Guillermo Rosario heb ik een keer in mijn leven ontmoet. Hij was spreker op een literaire bijeenkomst van de middelbare scholen op Curaçao eind jaren 60. De man maakte een overdonderende indruk, met de bescheiden, maar vasthoudende wijze waarmee hij zijn filosofieën naar voren bracht. Tijdens mijn studietijd heb ik 'E rais ku no ke muri' gelezen. Rosario schreef de roman in de jaren 60 en benaderde de Bezige Bij in Nederland voor een Papiamentstalige uitgave. Het boek maakte op mij indruk, en toen ik hoorde dat de roman vertaald was in het Nederlands door Rosario's dochter Liberta, verzocht ik de uitgever Amrit in Amsterdam om een recensie-exemplaar. Ik was nieuwsgierig naar wat voor een indruk de vertaling van 'E rais ku no ke muri' na bijna veertig jaar op me zou maken. Een jongeman van twintig plaatst datgene wat hij leest natuurlijk in een andere ervaringswereld dan iemand van zestig. Daarnaast was de wereld van begin jaren zeventig ook een andere dan die waarin we nu leven. Niet alleen de maatschappij op Curaçao zat anders in elkaar, een paar jaar nadat de verhoudingen door de gebeurtenissen van 30 mei 1969 flink door elkaar geschud waren. Maar ook de manier waarop de Curaçaose bevolking tegen die maatschappij aankeek is geëvolueerd.

Guillermo Rosario was een bekende figuur in de Curaçaose samenleving. Niet alleen had hij zijn sporen verdiend op het gebied van sport en politiek, ook had hij naam gemaakt in de literatuur. Een controversiële naam in die tijd, dat wel. Met de Democratische Partij (DP) waar hij lid van was, kwam hij het tot een conflict over de roman waar hij mee bezig was. 'Pa motibu di mi koló', werd later uitgegeven met als titel 'E angel pretu'. Ook kwam hij in conflict met de katholieke kerk. Dit na het verschijnen van de roman 'Un drama den Hanchi Punda' in de oorlogsjaren, waarin een broer en zus verliefd op elkaar raakten. Daarover schrijven kon in die tijd natuurlijk niet. Na zijn breuk met de zo goed als blanke DP begon Guillermo Rosario met het sociaal bewogen krantje 'UnPoko'. Allereerst was het thuis op een stencilmachine gedrukte krantje bedoeld als partijblad van de door Rosario opgerichte partij UnPoko, maar na het ter ziele gaan van deze sociaaldemocratische partij ging het krantje onafhankelijk door. Ik denk dat het krantje gerust gezien kan worden als voorloper van het maatschappijkritische krantje dat eind jaren zestig werd uitgegeven door Erich Zielinski en Stanley Brown.

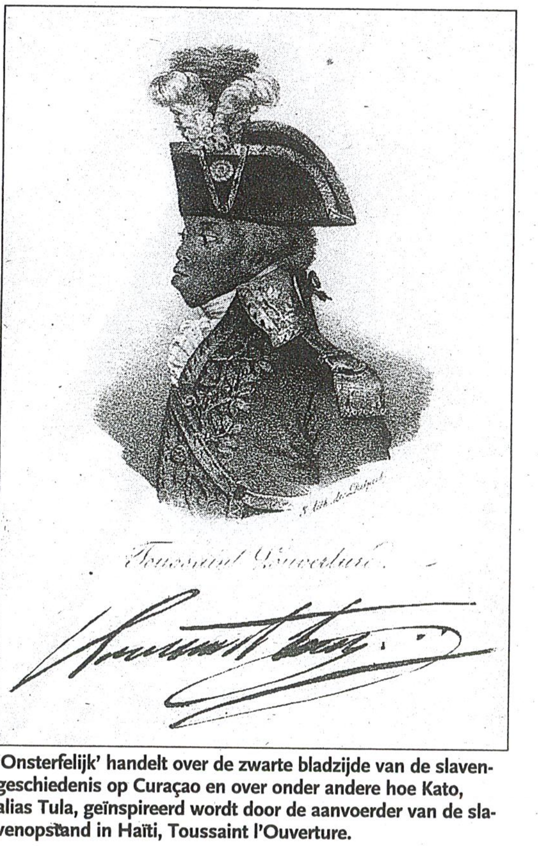

'Onsterfelijk' handelt over de zwarte bladzijde van de slavengeschiedenis op Curaçao en over onder andere hoe Kato, alias Tula, geïnspireerd wordt door de aanvoerder van de slavenopstand in Haïti, Toussaint l'Ouverture.
FOTO ANTILLIAANS DAGBLAD

Naast romans heeft Rosario ook nog gedichten, essays, korte verhalen, toneelstukken en composities geschreven. Hij is kroniekschrijver geweest voor het dagblad Extra en gaf lessen Papiaments, de taal waarin hij schreef. Rosario ontving voor zijn oeuvre de Literatuurprijs van het Cultureel Centrum van Curaçao, de Sticusaprijs en de Tapushi di Oro. In 1979 werd hij benoemd tot Ridder in de Orde van Oranje-Nassau en 18 jaar later tot Officier in de Orde van Oranje-Nassau. Rosario overleed in de jaren negentig.

De vertaling van 'E rais ku no ke muri' heeft van Liberta Rosario de titel 'Onsterfelijk' gekregen. 'De wortel die niet dood wil gaan' was, denk ik, duidelijker geweest, maar met 'onsterfelijk' valt goed te leven.

'Onsterfelijk' is bij mijn weten het eerste door een gekleurde Curaçaoënaar geschreven boek dat handelt over de zwarte bladzijde van de slavengeschiedenis op ons eiland, en dat maakt het boek tot een historisch document.

Kato, een jongeman, wordt met zijn vrouw Kalina en hun zoontje door slavenhalers gevangengenomen en op een slavenschip getransporteerd naar Curaçao. Op het schip maakt kapitein Brunning gebruik van de 'verdeel en heers'-politiek. Hij kiest de beeldschone slavin en voormalige prinses Lala tot zijn minnares. Lala

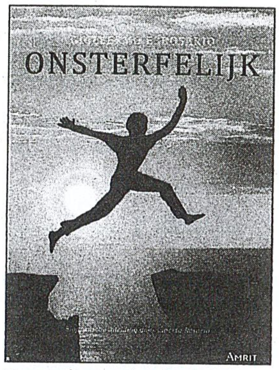

De omslag van het boek van Guillermo Rosario.

heeft om die reden toegang tot de officiersvertrekken en andere voorrechten. Lala is al vanaf kind smoorverliefd op Kato, maar die moet van haar avances tijdens de overtocht niets weten. Tijdens de overtocht wurgt Kato de opzichter Batanga en werpt hem in zee. Lala is daarvan getuige en chanteert Kato daarmee. Kato en Lala krijgen een geheime verhouding, een seksuele verhouding waar Kato erg dubbel over is.

De charismatische Kato wordt door Brunning gezien als leider van de slaven en wordt gedwarsboomd waar het hem uitkomt. Op Curaçao aangekomen kiest Lala ervoor op de avances van Brunning in te gaan, trouwt uiteindelijk met hem en verkrijgt zo haar vrijheid. Brunning, die van de slavenhandel vermogend is geworden, verhuist naar Haïti en neemt Lala, die omgedoopt is tot Loreta, mee. Loreta weet de op Curaçao achtergebleven Kato los te kopen en als haar persoonlijke slaaf naar Haïti te krijgen.

Op Haïti verklaart ze Kato wederom haar liefde. Op Kato's dringende verzoek regelt ze een ontmoeting voor hem met Toussaint l'Ouverture. Deze doet hem ideeën aan de hand hoe een vrijheidsstrijd op Curaçao te beginnen en stelt hem voor zijn naam te veranderen in Tula, de naam van een bekende strijder in het vaderland Ghana.

Brunning is doodziek, Loreta vergiftigt de oude slavenhaler langzaam. Voor behandeling vertrekt hij naar Europa. Loreta, die ook wel inziet dat haar minnaar zijn zinnen heeft gezet op de vrijheidsstrijd op Curaçao, besluit met Brunning af te reizen, zijn dood af te wachten en als rijke vrouw terug te keren.

Kato of Tula zoals hij nu heet, vertrekt met een koopvaardijschip naar Curaçao. Van l'Ouverture heeft hij wapens gekregen en weet daarmee aan wal te komen. Teruggekeerd bij zijn plantage hoort hij dat zijn vrouw Kalina dood is, evenals

GELEZEN..........

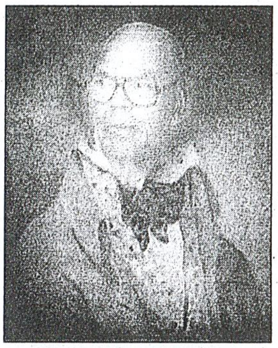

Portret van de Antilliaanse schrijver Guillermo Rosario, gemaakt door de in Suriname werkzame fotograaf Nicolaas Porter. FOTO CARIBISCH UITZICHT

het kind waarvan zij zwanger was.

Wat dan volgt is de bekende geschiedenis van de slavenopstand die eindigt met de gruwelijk executies op het Riffort.

Voor zover ik weet is dit het enige boek over de slavernij op Curaçao dat geschreven is door een gekleurde Curaçaoënaar. Het is ook herkenbaar als zodanig. Waar in de door Europese Nederlanders geschreven boeken juist de plantagebezitters en de slavenhalers karakter krijgen, is dit in Rosario's boek anders. Het boek is totaal geschreven vanuit de belevingswereld van de zwarte Curaçaoënaar en dat maakt dit boek tot een document, dat erom vroeg vertaald te worden, ondanks dat de stijl wat houterig is. Het laatste kan komen door de vertaling. Ik heb de Papiamentstalige versie ernaast gehouden, inmiddels wat moeilijker leesbaar omdat de oude onofficiële spelling gehanteerd wordt. De vertaler heeft zich hier en daar wat vrijheden veroorloofd, maar ik zou niet weten hoe het anders had gemoeten.

'Onsterfelijk' is gepubliceerd door uitgeverij Amrit en begint met een liefdevol geschreven inleiding door de dochter van Guillermo Rosario, die tevens het monnikenwerk van de vertaling voor haar rekening nam.

Eric de Brabander

Een droom die ik heb

NYDIA ECURY

Nydia Ecury FOTO CARIBISCH UITZICHT

Door Eric de Brabander

Afgelopen week was ik getuige van de presentatie van een dichtbundel van de onlangs overleden kleinkunstenares, schrijver en dichter Nydia Ecury. De zaal in de Openbare Bibliotheek van Amsterdam zat afgeladen vol. Nu beschouw ik mezelf als een 'dichtkunst-beet'. Het zal te maken hebben met de zoetige poëziealbums van mijn vijf zusjes, de afkeer die ik van dat geneuzel had kan me nauwelijks kwalijk genomen worden, een jongen die de baard nog niet in de keel heeft moet je nou eenmaal niet lastigvallen met gedichten. Vóór de presentatie door de uitgever Franc Knipscheer van de bundel van Nydia was de Surinaamse Karin Lachmising aan de beurt. Met een prachtige sonore stem droeg ze eigen werk voor, begeleid door gitaarspel van de eveneens Surinaamse Frank Ong A-Lok. Ik was verkocht. Ik geloof dat ik begreep dat dichten iets is als muziek componeren met taal, een gevoel zo mooi mogelijk weergeven, gebruikmakend van zo min mogelijk woorden. Na de presentatie van 'Een droom die ik heb' door Franc Knipscheer betrad de schrijver en dichter Walter Palm het podium. Prachtig vertolkte hij wat werk uit de bundel. Ik zal er u eentje niet onthouden.

Ik weet
het is gelogen.

Ik weet
het is een grap.

Maar mijn ogen
bleven glanzen
en ik proefde
sesamsnoepjes
in mijn mond,
toen jij het allang
vergeten was.

Tederheid,
zoet bekkie,
bijna had je me
ten val gebracht.

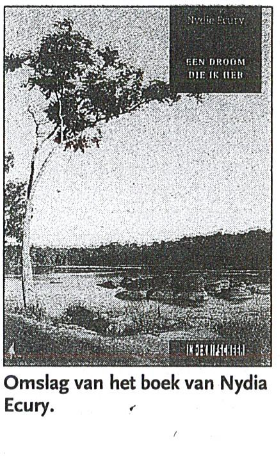

Omslag van het boek van Nydia Ecury.

Diegene onder u die Nydia Ecury op de planken heeft zien staan zal het herkennen. Het thema, de spot en vooral de milde zelfspot. Nydia Ecury debuteerde als dichter in 1973. Haar gedichten waren uitsluitend in het Papiaments, op de vierde bundel na die tweetalig was, Papiaments en Engels. In totaal publiceerde zij zes bundels, de laatste in 2003. De bundel 'Een droom die ik heb' is door Nydia Ecury nog verzameld uit eerder werk, dat zij in het Nederlands vertaald heeft. De Papiamentse teksten staan achter in het boekje. Zijzelf beschouwde de Nederlandse teksten als Nederlandse originelen. Ik denk dat zij daar gelijk in had. Het Papiaments laat zich moeilijk vertalen. Zoveel gevoelsmatige kwesties, die bij voordracht tot uiting komen door toonhoogte en lichaamshouding zijn nou eenmaal voorbehouden aan de landstaal.

Dichtbundels zijn niet bepaald winstgevende verkoopitems. En daarom verdient het alle lof dat uitgeverij In De Knipscheer het aangedurfd heeft het laatste werk van onze eigen Nydia Ecury de plaats te geven die het verdient.

Testament: „Ik ben geen fervente kerkganger, maar zou meneer de pastoor toch nog wat woorden kwijt willen aan mijn graf, zeg hem dan dat ik zei, dat hij aan alle aanwezigen aangeeft, dat ze minder moeten zeuren en meer van elkaar moeten houden."